

Asia: VN/21301/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi hoitotakuusta

Lausunnonantajan lausunto

Onko vastaaja

Valtion viranomainen

Kannatatteko hoitoon pääsyn 7 vuorokauden enimmäisajasta luopumista ja 14 vuorokauden säätämistä pysyväksi hoitoon pääsyn enimmäisajaksi perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa?

Ei

Mitä toimia alueellanne/toiminnassanne on tehty ja ollaan tekemässä 14 vuorokauden hoitotakuuseen pääsemiseksi?

-

Mitä haasteita alueellanne on tiukentuvan hoitotakuusääntelyn noudattamisessa?

-

Miten arvioitte tilanteen kehittyvän?

-

Avovastaus

Vanhusasiavaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka lakisääteisenä tehtävänä on edistää ikääntyneiden oikeuksien toteutumista.

Osa tätä tehtävää on seurata lainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa sekä yhteiskunnallista päätöksentekoa sekä arvioida niiden vaikutuksia ikääntyneisiin. Arvioimme lausuttavana olevaa ehdotusta ikääntyneiden ihmisten aseman ja oikeuksien toteutumisen näkökulmasta.

Suomessa on Tilastokeskuksen mukaan noin 1,3 miljoonaa 65 vuotta täyttäneitä henkilöä. Ikääntyneet ovat merkittävä kiireettömän perusterveydenhuollon sairaanhoidon käyttäjäryhmä.

Heillä on vuosittain yhteensä noin 2,5 miljoonaa perusterveydenhuollon käyntiä (THL, sotkanet.fi). Pitkäaikaissairaudet lisääntyvät jyrkästi ja suoraviivaisesti iän karttuessa (FinTerveys 2017).

On hyvä, että hoitoon pääsyä koskeva sääntely on muuttunut 1.9.2023 lähtien siten, että lääketieteellisesti tarpeelliseksi todetun perusterveydenhuollon kiireettömän sairaanhoidon ensimmäinen hoitotapahtuma on järjestettävä arviointia seuraavien 14 vuorokauden aikana tiettyjen edellytysten täytyessä. Ennen lakimuutosta hoitotakuu oli 3 kuukautta, mikä oli ikääntyneiden henkilöiden kannalta ehdottomasti liian pitkä aika.

Vanhusasiavaltuutettu pitää valitettavana sitä, että hoitotakuun lyhentyminen edelleen 7 vuorokauteen 1.11.2024 alkaen ei hallituksen näkemyksen mukaan onnistu muun muassa henkilöstöpulan vuoksi. Vanhusasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että tavoite 7 vuorokauden enimmäisaikaan kiireettömään hoitoon pääsyssä säilyisi ja mahdollisuuksia siihen siirtymiseen tarkasteltaisiin tietyin aikavälein. Samoin tärkeää on, että olemassa olevia rekisteriaineistoja hyödyntäen arvioitaisiin 14 vuorokauden hoitotakuun vaikutuksia kiireetöntä hoitoa saaneiden terveyteen ja toimintakykyyn verrattuna 3 kuukauden hoitotakuun tilanteeseen. On hyvä, että hammashoidon osalta ei esitetä muutoksia hoitotakuuseen.

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, 7 vuorokauden hoitotakuusta luopuminen tulee todennäköisesti heikentämään joidenkin potilaiden tilannetta. Suuri osa perusterveydenhuollon kiireettömistä käynneistä on ikääntyneillä. Heidän keskuudessaan on hyvin tavallista se, että pitkäaikaisia sairauksia on useita ja käytössä on useita lääkärin määräämiä lääkkeitä. Kun terveydentilassa tapahtuu jokin muutos tällaisessa lähtötilanteessa, on tärkeää, että iäkäs henkilö pääsee mahdollisimman pian perusterveydenhuollon palveluihin saamaan hoitoa ja apua. Näin ongelmat eivät ehdi vaikeutua, toimintakyky heikentyä ja eikä esimerkiksi päivystyspalveluiden tarve vastaavasti kasva.

Iäkkäistä pienituloisimmilla on eniten kasautuvia terveysongelmia. Heillä ei ole taloudellisia mahdollisuuksia hakeutua yksityisten palveluiden piiriin, jos heidän terveystilanteensa vaikeutuu heidän odottaessaan pääsyä julkiseen terveydenhuoltoon. Tämänkaltaisessa tilanteessa olevien iäkkäiden määrä pysyy korkeana myös seuraavat vuosikymmenet. Heidän näkökulmastaan on perusteltua edelleen pyrkiä 7 vrk aikarajaan.

Hallituksen esityksessä korostetaan sitä, että pitkät hoitosuhteet ovat tärkeitä iäkkäille, joilla on usein monia sairauksia. Esityksessä on arvioitu, että 14 vuorokauden hoitotakuu turvaisi saman terveydenhuollon ammattilaisen kanssa asioinnin paremmin kuin 7 vuorokauden hoitotakuu. Mikäli hallituksen esitys toteutuu, on voitava arvioida sitä, miten hyvin tämä arvio käytännössä toteutuu.

Henkilöstöpulan ratkaisuun esimerkiksi työoloja parantamalla tulee nyt panostaa erityisesti. Vanhusasiavaltuutettu on esittänyt yhtenä ratkaisukeinona alan houkuttelevuuden parantamiseksi

sitä, että sosiaali- ja terveysalan työharjoittelujaksoista alettaisiin maksaa korvausta opiskelijoille. Näin tehdään monilla muillakin aloilla.

Ikääntyneiden henkilöiden nopea ja vaikuttava sairauksien hoito ja sitä kautta myös toimintakyvyn säilyminen on merkityksellistä henkilöille itselleen ja lisäksi suotuisaa terveydenhuoltojärjestelmän ja kansantalouden kannalta.

Ahosola Päivi
Vanhusasiavaltuutettu